ПлотніковаМ.Ф.

Державний агроекологічний університет

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ХЛІБОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розкриваються основні риси структуризації хлібопродуктового підкомплексу Житомирської області. Розкрито основні підходи до становлення економічного механізму взаємодії в корпоративних утвореннях холдингового типу.

Ключові слова: хлібопродуктовий підкомплекс, структуризація, агропромислова інтеграція.

І. Вступ. Ринкові умови в Україні і світі визначають напрями і механізми діяльності господарюючих суб'єктів. Переважними організаційно-правовими формами, що активно розвиваються і функціонують, є інтегровані корпоративні структури (холдинги, асоціації, концерни тощо), як мають значні конкурентні переваги перед моноорганізаціями. їх утворення головним чином відбувається на основі таких механізмів формування як придбання активів основною компанією дочірнього товариства, об'єднання активів і формування головної організації, укладення договорів про спільну діяльність.

Питанням структури виробництва, в хлібопродуктовому підкомплексі зокрема та взаємовідносинам його ланок присвятили свої праці В.Андрійчук, А. Гохан, М. Калінчик, М. Лобас, Б. Пасхавер, С. Покропивний, О. Шпичак. Їх наукова і практична діяльність є вагомим підгрунтям для подальшого опрацювання напрямів підвищення ефективності господарської діяльності, зокрема структуризації нових організаційно-господарських формувань в аграрній сфері та їх адаптації до умов ринкової економіки. Проте нині відсутнє наукове обгрунтування напрямів структуризації підприємств, вони не носять комплексного характеру і зорієнтовані на вузькоспеціалізовану діяльність. Саме це визначило вибір та завдання дослідження.

ІІ. Постановка завдання. Завдання досліджень полягає в необхідності дослідження та врегулювання міжгалузевих відносин в хлібопродуктовому підкомплвхсі *(ХПП)* та обтрушування економічного механізму їх діяльності на основі проти витратного підходу.

© Плотнікова М.Ф., 2006

III. Результати. Хлібопродуктовий підкомплекс формується на основі агропромислової інтеграції в умовах високого рівня розвішу продуктивних сил та усуспільнення виробництва. Інтеграційні утворення поділяються на агропромислові підприємства та агропромислові територіальні комплекси. Функціональна структура ХПП відображає його внутрішні комплехсоутворюючі зв'язки, які найінтенсивніше розвиваються у сфері виробництва і переробки конкретних видів продукції.

Основними ланками функціональної структури ХПП є територіальні структури на рівні зональних елементів. Метою створення регіональних інтеграційних утворень є економічна незалежність від постачальників, розширення видів діяльності, завоювання нових ринків, залучення додаткових фінансових потоків, підвищення рентабельності виробництва за рахунок економії витрат, ефекту масштабу, підвищення матеріально-технічного забезпечення, досягнення ефекту синергії, податкове планування.

Сформована нормативно-правова база щодо регулювання відносин в ХПП визначає правові, економічні та організаційні засади державне» політики. Однак, існуючий організаційно-економічний механізм недосконалий внаслідок неналагодженості механізмів кредитування і фінансування зерно виробників та переробних підприємств, системи оптової торгівлі, експортно-імпортних операцій, застосування давальницьких схем тощо, а також високий рівень конкуренції на внутрішньому риту.

На нашу думку необхідно посилити рівень регулювання відносин в сфері ХПП: на загальнодержавному рівні його мають представляти державна установа, міжгалузевому – корпоративні структури, асоціації та інші недержавні структури, що представляють інтереси як зерносіючих та переробних підприємств, а також сприяти скороченню посередницьких ланок у ланцюгу «виробництво-переробка-реалізація-споживання». Це в свою чергу сприятиме більш ефективному виробництву кінцевої продукції, зменшенню втрат, координації зусиль, узгодженості взаємодії між партнерами.

Засобами стратегічного управління ресурсами в сфері ХПП є удосконалення системи управління підприємством, навчання персоналу матеріальне стимулювання працівників, створення госпрозрахункових підрозділів, формування потреб у споживачів, удосконалення системи контролю якості, реорганізація струк-

тури власності, зміна організаційної струюури підприємства. Слід зауважити що найбільш вплив на результати управління матиме дефіцитний ресурс, яким в сучасних умовах виступає фінансування. Як наслідок, саме фінансові ресурси (або той, хто їх надає) формує умови функціонування та розвитку в аграрному секторі.

На сучасному етапі відносини між підприємствами ХПП регламентуються переважно господарськими договорами. Однак, зниження ділової активності аграрних товаровиробників не створює передумови підвищення ефективності господарювання та розвитку взаємовідносин. Тому функціонування підприємств ХПП доцільно створювати галузеві формування корпоративного типу. Особливістю пропонованої нами холдингової структури є те, що головні компанії, створених агропромислових формувань є залежними від дочірніх за рахунок участі останніх в формуванні акціонерного капіталу та управлінні на рівні ради холдингу (ради директорів) – (рис. 1).

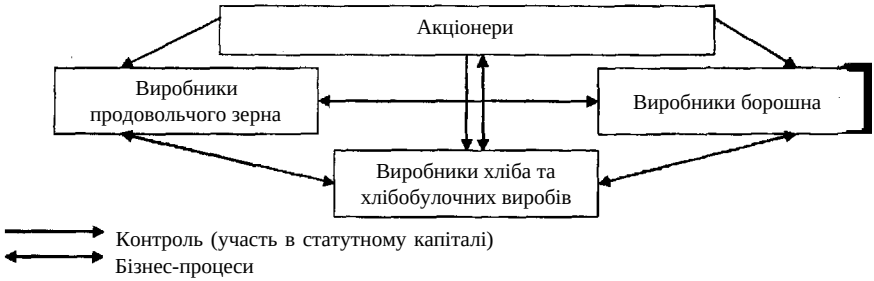

Рис 1. Модель холдингової організаційної структури в ХПП

Внутрішні бізнес-процеси враховують рух товарних та грошових потоків у сфері закупівлі, постачання сировини і готової продукції, надання кредитів, прямих і портфельних інвестицій між учасниками холдингової групи, пов’язаної між собою договорами та правами власників акціонерного капіталу. Виходячи з вищенаведеного ефективність структуризацІЇ пропонуємо характеризувати з точки зору конкурентоспроможності продукту і галузі.

Критерії ефективності структуризації: відносна частка ринку, зростання обсягів продажу, в т.ч. експорту, раціональне використання всіх видів ресурсів,

зменшення витрат зниження енергоємності виробництва, економія від ефекту масштабу виробництва, наявність позитивних грошових потоків від основної діяльності, зростання продуктивності праці, технологічне оснащення, економічна ефективність виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, ефективність менеджменту.

Критерії ефективності структуризації в ХПП: роль ХПП у формуванні сировинного та продовольчого ринку держави, частка ХПП у виробництві валової продукції, частка ХПП у використанні виробничого потенціалу та фінансових ресурсів, ділова і ринкова активність, рівень концентрації в ХПП іноземних і комерційних капітальних вкладеннях, частка продукції, що підлягає міжрегіональному обміну та виведенню за межі регіону; розміри завезення та імпорту продовольства, рівень споживання продовольства з розрахунку на душу населення, в т.ч. за рахунок регіонального виробництва, частка ХПП у інвестиціях, бюджетному фінансуванні, роль ХПП у формуванні ВВП, національного доходу, прибуткової частини бюджету, експортного потенціалу, рівень спеціалізації і концентрації виробництва.

Критерії галузевої ефективності структуризації: валова, товарна продукція, валовий і чистий дохід, прибуток в розрахунку на одиницю виробничого потенціалу, товарна продукція в розрахунку на одиницю виробничого потенціалу, фондомісткість, матеріаломісткість, трудомісткість галузевих підприємств, динаміка кінцевої продукції галузі в розрахунку на одиницю витрат, рівень функціонування прямих зв’язків та виконання договірних зобов’язань між сільськогосподарськими і переробними підприємствами, частка сільського господарства та переробної промисловості в сукупних витратах і прибутку, ефективність виробництва як відношення прибутку до сукупних витрат в галузі, якість продукції, економічна ефективність виробництва та переробки зерна, обсяги виробничого та особистого споживання, ступінь розвитку міжгосподарської кооперації та інтеграції.

Такий аналіз є описово-інструктивним, а менеджер підприємства може використати його для опису фактичної (очікуваної) позиції, що визначається відповідними змінними, а також для визначення можливих стратегії. Аналіз не прив’язаний до фінансових показників, а отже, нівелюється вплив факторів, що мажуть обумовити похибку (зокрема, інфляція). Оптимальною ва-

жається наступна структуризація: 1) збільшення обсягів виробництва, 2) посилення конкурентних переваг, 3) стратегія зростання. Тобто, використання структурно-виробничого підходу сприяє як мікро-, так і макростабілізації ХПП.

Реорганізація аграрних підприємств, відмінність інтересів переробної сфери, торгівлі та зерно виробників спричинили послаблення довгострокових договірних відносин і зниження зацікавленості до інтеграційних зв'язків. Проблема адаптації підприємств різних організаційно-правових форм до ринкової економіки передбачає підвищення ефективності роботи товаровиробників, скорочення постійних витрат, застосування новітніх технологій, розвиток великотоварного виробництва.

Удосконалення порядку регулювання економічних відносин у сфері виробництва зерна та продуктів його переробки пропонується методами посилення інтеграційних процесів в ХПП, забезпечення рівномірного розподілу доходів у сферах АПК, застосування противитратного механізму та створення замкнутої системи «виробництво-переробка-реалізація-споживання». Необхідність відродження вертикальної інтеграції зумовлена надлишком робочої сили, високою вартістю на матеріально-технічні ресурси, роботи та послуги, що виконуються обслуговуючими підприємствами і організаціями, необхідністю стимулювання розвитку сільськогосподарських підприємств, формування стабільного ринку збуту, виробництва продукції високої якості й заданого асортименту.

Економічні відносини в агропромисловому формуванні реалізуються за допомогою механізму розподілу доходу пропорційно нормативу понесених витрат на виготовлення продукції. Завдяки такій системі досягається задоволення інтересів учасників об'єднання. Підприємство займатиметься формуванням пропозиції на товарному ринку сільськогосподарської продукції, її переробкою і реалізацією. Формування загального фонду розвитку дозволить впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу, поновлювати матеріально-технічну базу, яка нині на 60-80% є застарілою або непридатною до використання.

IV. Висновки. Хлібопродуктовий підкомплекс формується на основі агропромислової інтеграції в умовах високого рівня розвитку продуктивних сил та

усуспільнення виробництва. Інтеграційні утворення поділяються на агропромислові підприємства та агропромислові територіальні комплекси.

Система показників економічної ефективності струкгуризацц включає ступені освоєння ринку, продажу конкурентоспроможної продукції, рівні рентабельності, технічного забезпечення, продуктивності праці, а також показники, що характеризують фінансову стійкість та раціональне використання всіх видів ресурсів

Удосконалення економічних відносин у ХПП планується на основі стратегії посилення інтеграційних процесів, забезпечення рівномірного розподілу доходів у сферах АПК, застосування противитратного механізму та створення замкнутої системи «виробництво-переробка-реалізація-споживання».

Перспективи подальших досліджень повинні бути зосереджені на вивченні стимулювання розвитку інтеграційних утворень та економічного механізму зацікавленості учасників об’єднань.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. – К: КНЕУ, 2005. – 292 с.

2. Гохан П. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний. – М.: Альпина Бізнес Букс, 2006. – 741 с.

3. Економіка підприємства / За зал ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2005. – 528 с.

4. Економіка підприємства / П.П. Руснак, В.Г. Андрійчук, А.А. Ільєнко та ін.; За ред.. П.П. Руснака. – Біла Церква, 2003. – 256 с.